

Po razstavah

Radovljica, naše staro mesto skozi stoletja (16. maj – 31. oktober 2008)

Ob letošnjem *Mednarodnem dnevu muzejev* je *Mestni muzej Radovljica* (ena izmed petih enot Muzejev radovljiške občine) v prenovljenem zakristijskem obrambnem stolpu iz 16. stoletja za župnijsko cerkvijo odprl zanimivo razstavo pod naslovom *Radovljica, naše staro mesto skozi stoletja*. Na ogled je pet panojev s kopijami originalnih študijskih slik avtorjev domačina dr. Cene Avgušтина, enega najboljših poznavalcev razvoja gorenjskih starih mest, in akademske slikarke Andreje Peklar, ki sta se na pobudo direktorice muzeja, prof. zgodovine Verene Štekar-Vidic, in na podlagi študija arheoloških in zgodovinskih virov kar tri leta trudila udejaniti idejo upodobitve urbanističnega razvoja stare Radovljice od 14. do 19. stoletja. Kustosinja razstave je po preučitvi literature dragocene upodobitve opremila s kratkim zgodovinskim kontekstom in dodala legendo, v kateri so zbrane ključne urbanistične novosti v posameznih obdobjih. Na ta način so upodobitve dobile poseben smisel za domačine, ki iz njih prepoznavajo svoja domovanja, zgibanka, ki je prevedena tudi v angleški jezik, pa nadomešča turistični vodnik, nepogrešljiv spremljevalec vseh, ki se v poletnih mesecih radi potepajo po starem mestu.

Pri nastajanju upodobitev urbanističnega razvoja stare Radovljice sta ključnega pomena študij primarnih in primerjalnih virov ter dojemljivost slikarke tako za razmerje prostora kot za izbiro pogleda na mesto. Zlasti slikovni viri v posameznih obdobjih Radovljico prikazujejo enkrat z južne, drugič s severne, zahodne ali vzhodne perspektive. Avtorja sta se nato odločila, da bosta svoj objekt študija v vseh obdobjih upodobila iz jugozahodne perspektive.

Cene Avguštin, dr. umetnostne zgodovine in muzejski svetnik v pokoju, je o urbanističnem razvoju Radovljice in drugih gorenjskih oz. evropskih mest na več mestih pisal že sam,¹ precej literature

pa so prispevali tudi drugi avtorji. Za urbanistični razvoj naselja so ves čas značilni trije kompleksi: razvoj župnijskega (cerkev in pripadajoča poslopja) in graščinskega (od prvotne utrdbe do graščine) kompleksa ter širitev poselitvenega prostora za vsakokratne prebivalce naselbine (prvih koloniziranih priseljencev, tržanov, kasneje meščanov). Zanimiv je tudi razvoj obrambnih naprav (obzidje, jarek, stolpi, obzidna pot) in v pravokoten trg razširjene ceste, ki je v določenem času postala hrbtenica in simetrala naselja, in ločila parcele prebivalcev od graščine in župnijskega dela. Med njimi je najbolj poznan razvoj župnijskega kompleksa,² medtem ko o obnovi graščine še čakamo podrobnejše poročilo Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj, oz. odgovorne konservatorke mag. Nike Leben. O ostalih hišah vemo še največ o Šivčevi hiši,³ danes preurejeni v galerijo, s katero upravljajo *Muzeji radovljiške občine*, ostale pa poznamo bolj skozi njihove stanovalce, pa še to bolj temeljito skozi tiste iz 18. stoletja.⁴

Trg Radovljica je bil na prvi upodobitvi v obdobju prehoda iz romanike v gotiko, torej okoli leta 1333, območje zemljiške posesti grofov Ortenburških. Plemiška družina, po rodu iz Spittala na avstrijskem Koroškem, si je, potem ko je bila prafara sv. Petra iz bližnjih Roden prenesena na pomol nad sotočjem obeh Sav in v času številnih okoliških medfevdalnih sporov, močno prizadevala za ustanovitev trgovsko-obrtniškega središča svoje gorenj-

dine 17. stoletja. Vsebinsko gradivo za maketo. Dokumentacija Mestnega muzeja Radovljica, 1998; isti: Radovljica v slikarskih in grafičnih upodobitvah 17. in 18. stoletja. V: Barbara Murovec (ur.), *Vis imaginis: baročno slikarstvo in grafika*: jubilejni zbornik za Anico Cevc = Festschrift Anica Cevc, Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, str. 401–419.

2 Leben, Nika: Stavbni razvoj župnijskega dvorca v Radovljici. V: Jure Sinobad (ur.), *Radovljiški zbornik 1995*, Radovljica, Občina Radovljica, 1995, str. 293–309; Blaž Resman: Skica za umetnostnozgodovinski portret župnijske cerkve v Radovljici. V: Jure Sinobad (ur.), *Radovljiški zbornik 1995*, Radovljica, Občina Radovljica, 1995, str. 271–292.

3 Gartner-Lenac, Nadja: Stanovalci Šivčeve hiše od začetka 18. stoletja do leta 1973. Radovljica : Muzeji radovljiške občine, 2004. Zbirka *Naše mesto in ljudje 2*; Vodnik po restavriranem kulturnem spomeniku – Šivčevi hiši. Kranj: Zavod za spomeniško varstvo v Kranju, 1976.

4 Gartner-Lenac, Nadja: Radovljiške družine v 18. stoletju : Radovljica Mesto. Radovljica : Muzeji radovljiške občine, 2007. Zbirka *Naše mesto in ljudje 3*.

1 Avguštin, Cene: Meščanska hiša v Radovljici. V: Jože Dežman (ur.), *Radovljiški zbornik 1992*, Radovljica, Skupščina občine Radovljica, 1992, str. 74–91; isti: Zgodovinsko-urbanistični značaj starega mestnega jedra Radovljice. V: Jure Sinobad (ur.), *Radovljiški zbornik 1995*, Radovljica, Občina Radovljica, 1995, str. 77–87; isti: *Radovljica do sre-*

ske posesti v *Deželi*.⁵ Hkrati naj bi bilo to tudi obrambno oporišče gospostva na levem in desnem bregu Save. Viri za preučevanje nastanka in naselbinske podobe Radovljice za to obdobje so še sila redki. Ugotovitve slonijo na arheoloških sondažnih raziskavah, redkih arhivskih dokumentih, kot so vizitacijska poročila, in primerjalnih študijah še vidnih ostankov oblike naselbine z drugimi podobnimi alpskimi kraji v Evropi.

*Radovljica leta 1333.*⁶

Župnijski kompleks, ki je bil tedaj še posebej obdan z obzidjem, so sestavljali župnijska cerkev sv. Petra, trške obrambne naprave, župnišče in kostnica s kapelo sv. Janeza in Mihaela. Znotraj župnijskega zidu je bilo tudi pokopališče.

Predhodnica današnje graščine, ki dominira na Linhartovem trgu, je bila v tedanjem času fortifikacija – utrdba Ortenburžanov, prav tako obdana s posebnim obzidjem. Nasproti utrjenega vhoda je stal grajski urad, precej visoka in posebna zgradba blizu tržnega prostora, ki jo lahko prepoznamo še danes.

Pred vhodom v trg s severne strani je stala mitničarska hiša. Med fortifikacijo in nizom hiš prvih tržanov v vrsti grajskega urada je potekala v trg razširjena cesta, na koncu katere je bil pred vhodom v župnijski kompleks tržni prostor. Od tu dalje je popotnik lahko nadaljeval pot za dvorišči in vrtovi trških hiš, obdanih z leseno ograjo, navzdol proti Savi in čeznjo v lipniško dolino.

Po izumrtju Ortenburžanov leta 1418 jih po dedni pogodbi nasledijo grofje Celjski. Od njih Radovljica v tem obdobju dobiva številne privilegije pri trgovanju in sojenju. Po dolgih bojih za celjsko na-

sledstvo je območje pripadlo deželnim knezom Habsburžanom. Radovljica naj bi ob koncu 15. stoletja, najkasneje pa leta 1510, pridobila mestne pravice. K tej odločbi je spadala tudi pravica prisilne poti, kajti Radovljica je nastala nekoliko stran od glavne trgovske osi, ki je potekala od Bohinjskega kota in Zgornjesavske doline proti Kranju. Leta 1515 dobi območje v zakup fevdalna družina Dietrichstein.

Poleg že bolj raznovrstnega arhivskega gradiva so se iz tega obdobja ohranili nekateri ostanki obrambnih naprav. V zvezi z naselbinskim razvojem Radovljice v času med pozno gotiko in renesanso je pomembna določba cesarja Friderika III. iz leta 1478, po kateri se v Radovljico zaradi povečane turške nevarnosti lahko naseljujejo tudi ljudje s podeželja.

Na upodobitvi iz 15. stoletja je tako Radovljica že obdana z zidanim obrambnim zidom, s številnimi obrambnimi stolpiči okrogle oblike. Vrh zidu je potekal zeleni pomol, ob njem pa obzidna pot, kajti mestne hiše se zaradi obrambnih razlogov še niso smele naslanjati na obrambni zid. Tedaj nastane na zahodni strani, pred zgornjimi vhodnimi vrati, mestni obrambni jarek, eden še danes redko ohranjenih celo v Evropi. Spodnja vrata so se ohranila ob poti, ki je vodila v lipniško dolino. Le-to je na jugovzhodu nadziral bastion (kasnejši Varlov stolp), stavba, ki se je prav tako ohranila do danes.

Radovljica okoli leta 1500.

Znotraj obzidja je v župnijskem delu ob župnišču tedaj ustanovljena taverna. Župnišče ni več posebej obzidano, pokopališče so prenesli na bližnje gradišče, kjer je staro radovljiško pokopališče še danes. Nekdanji fortifikaciji Ortenburžanov prizidajo vzhodni stanovanjski del. Precej se poveča tudi število hiš novih meščanov.

⁵ *Dežela* domačini imenujejo severozahodni rob Radovljiške ravnine.

⁶ Avtorja slik sta dr. Cene Avguštin in Andreja Peklar, originala hrani Mestni muzej Radovljica, inv. št. RAD; 14/1-5.

V času renesanse, torej v 16., deloma celo v 17. stoletju ima Radovljica v urbanističnem pogledu tipično srednjeveško, z renesančnimi arhitekturnimi pridobitvami obogateno mestno podobo. Zaradi tega je eno najbolj ohranjenih srednjeveško-renesančnih aglomeracij pri nas in v srednji Evropi. V mesto in radovljiško graščino se v tem obdobju vselijo grofje Thurni, ki bistveno posežejo v graščinski kompleks. Posestvo postane *fidejkomis* – dedno, neprodajno rodbinsko posestvo, ki prehaja iz roda v rod. Z nakupom se prekine fevdalni odnos s Habsburžani. Ko so turški upadi pojenjali, so ljudje pri gradnji pogosto že prenehali upoštevati tudi pravilo, da se mestne hiše ne smejo držati obzidja.

Tudi podobo Radovljice v obdobju renesanse in zgodnejših obdobjih lahko raziskujemo na podlagi poskusnih sond, ki so jih opravili arheologi iz Gorenjskega muzeja in arheologi, umetnostni zgodovinarji ter restavratorji območnega zavoda za varstvo kulturne dediščine Kranj (Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj), redkih upodobitev, primerjav z raziskavami drugih sodobnih evropskih krajev in posameznih ohranjenih arhitekturnih elementov ter objav različnih strokovnjakov v domačih in tujih strokovnih monografijah in zbornikih.⁷

Radovljica v času renesanse.

V župnijskem kompleksu je v 16. stoletju nastal poleg starejših kaplanijskega in mežnarjevega (pred letom 1500) zakristijski stolp. Za današnjo samostansko hišo se je od spodnjih mestnih vrat proti Varlovemu stolpu (nekdanji bastion) razprostiral mestni sadovnjak – *pungart*. Ob cerkvi je stala kapela sv. Barbare.

Med današnjimi hišami so že prepoznavne Fajdigova, Magušarjeva (z renesančnim obokanim dvoriščem), Vidičeva (z značilnim vogalnim stolpičem),

Šivčeva (današnja galerija Muzejev radovljiške občine), Bazuljnekova-Malijeva in Mencingerjeva hiša.

Zunaj obzidja so se proti jugu razprostirale mestne pristave. Severno od deželne poti je na območju kasnejšega baročnega parka stala domnevna kapucinska cerkev. Cesta proti Savi ob južnem obzidju je bila obdana z leseno ograjo.

Pozno 17. in 18. stoletje je doba nastopajočega in zrelega baroka, doba razsvetljenstva, reform cesarja Jožefa II. in čas, ki ga je v Radovljici preživel mladi Anton Tomaž Linhart (1756–1766). Radovljica z okoli 400 prebivalci se začne širiti izven mestnega obzidja, z bližnjo okolico spada pod zemljiško posest grofov Thurn-Valsassina. V tem obdobju se s patentom o ukinitvi osebne odvisnosti in možnosti odkupa kmečke posesti začno rahljati tudi fevdalne vezi s podložniki. Radovljica je nekaj časa gospodarsko nazadovala, v mestu se skoraj ne gradi novih stavb.

Podobo Radovljice v zgodnji baročni dobi (koniec 17. stoletja) nam s pogledom na mesto iz Predtrga posreduje bakrorez Janeza Vajkarda Valvasorja, objavljen leta 1679 v *Topographia ducatus Carnioliae moderna*. Votivna podoba iz cerkve sv. Florjana na Studenčicah iz leta 1761 nam prikazuje Radovljico s severozahodne strani. Božjepotna podoba oltarja sv. Krvi iz leta 1765 slikarja Marka Layerja v radovljiški župnijski cerkvi pa ponuja pogled na mesto z juga.

Radovljica v baroku.

Znotraj radovljiškega obzidja že prepoznamo nekatere hiše, ki obstajajo še danes: Černetovo, Burceljnovno, Katrinekovo, Muhnikovo in Linhartovo. Nastale so tudi nove hiše v severnem delu mestnega jarka in nad njim (zunanje obzidje na jugu je še vidno kot v času renesanse), z opuščenimi zgornjimi mestnimi vrati je na zunanji strani obzidja

⁷ Glej opombo 1.

nastal nov trgec med Savnikovo, Drarkovo in Bogatajevo hišo. Opuščena so bila tudi spodnja mestna vrata, na mestu, kjer so kasneje zrasle Sartorijeve stopnice, so vidna mala mestna vratca. V župnijskem kompleksu je cerkveni zvonik dobil baročno kapo.

Precej posegov je opaziti na graščini: grofje Thurn-Valsassina so jo odeli v baročno pročelje, kakršno ima še danes. V tem času je nastal tudi baročni graščinski vrt, do katerega so ob severnem obzidju iz graščine zgradili lesen mostovž. Baročni vrt, ki je bil po tlorisu enakovreden površini mestnega jedra, bo predmet ene od naslednjih razstav, sicer pa je bolj podrobno opisan v zbirki *Dnevi kulturne dediščine*⁸ in prisoten v zavesti Občine Radovljica, da ga v prihodnjih letih v skladu s sodobnimi metodami in finančnimi možnostmi obnovi.

Strehe meščanskih hiš in celo cerkve so bile na prelomu 19. stoletja še vedno prekrile s škodlami, z opečnato streho je bila prekrita le graščina. Mnogična uporaba lesa in stisnjenost hiš je bila vzrok, da je leta 1835 velikanski požar skoraj uničil mesto. Na srečo je bila večina hiš že zidana, kar je preprečilo izgubo starejših dragocenih arhitekturnih ostalin. Na upodobitvi že popožarno upodobljene Radovljice so strehe že opečnate.

V 19. stoletju se je Radovljica razširila proti zahodu in postala okrajno središče. Tloris mesta nam je poznan iz Franciscejskega katastra iz leta 1826. Prav tako so za 19. stoletje že na voljo številni arhivski dokumenti (popisi, odločbe...), upodobitve in drugi pisni viri.

Radovljica po letu 1835.

Ob župnijski cerkvi je v tem času nastala kapela sv. Krvi. Varlov obrambni stolp na južni strani ne stoji več samostojno, nanj se navežejo hiše v današnji Gradiški ulici. V mestu so v poslopju ob nekdanjih spodnjih mestnih vratih ustanovili šolo, nekdanja graščinska upravna stavba nasproti vhoda v graščino dobi ime Lahkovca. Ob južnem obzidju zgradijo Sartorijeve stopnice. Na upodobitvi popožarne Radovljice so že označene nekatere hiše izven obzidja, kamor se je začela širiti Radovljica: Komanova hiša, Dorničeva gostilna, nova mestna ubožnica.

S postavitvijo stalne razstave o Antonu Tomažu Linhartu decembra 2007 je *Mestni muzej* v Radovljici z letom 2008 jasneje začrtal svoje poslanstvo in opredelil tri glavne zbirke: nacionalno pomembno zbirko *Linhartiada z 18. stoletjem* (ki jo razvijamo skupaj s Slovenskim gledališkim muzejem), zbirko *Stara Radovljica* in zbirko *Kraji ob levem bregu Save v današnji občini Radovljica*. V okviru vsake od teh treh zbirk smo določili zbiralno politiko in raziskovalno delo. Vire, ki so na voljo za zgodnejša obdobja Radovljice in okolice, poleg dr. Avgušтина dobro poznata tudi mag. zgodovine in bibliotekar v radovljiški knjižnici Jure Sinobad in njegov sodelavec Štane Adam, ki jih objavljata v Linhartovih listih⁹ in v obliki občasnih razstav, zato v Mestnem muzeju na tem področju ne bomo orali ledin. Vendar se zaenkrat študij tovrstnih virov za nas šele začenja, zato so tudi podrobnejše informacije o urbanističnem razvoju mesta za sedaj še brez globljega razumevanja vzrokov, posledic in funkcije posameznih elementov oz. teh še nismo sistematično umestili v zgodovinski koncept. V ta namen že načrtujemo četrti zvezek publikacije *Naše mesto in ljudje*, v katerem želimo objaviti vse vire, na podlagi katerih so nastale dragocene upodobitve, nato pa preko njih navezati stike s kraji, ki imajo podoben urbanistični razvoj kot Radovljica.

Tita Porenta

⁸ Dešnik, Stanka: *Zgodovinski parki in vrtovi v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, 1995.

⁹ *Linhartovi listi*, spletni časnik za domoznanstvo in novice Knjižnice A. T. Linharta Radovljica (ISSN 1580-9641).

Biotehniška fakulteta skozi čas in prostor. Šest desetletij ljubljanskega študija biotehniške. Razstava Zgodovinskega arhiva in muzeja Univerze v Ljubljani (3. 12. 2007 – 23. 11. 2008).

Razstava z naslovom "Biotehniška fakulteta skozi čas in prostor" je bila postavljena ob šestdeseti obletnici začetka univerzitetnega študija agronomije, ki ga štejemo za matični študij današnje Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Razstava nas z uvodnim delom dr. Jožeta Ciperleta najprej popelje do začetkov študija kmetijstva konec 18. in v prvi polovici 19. stoletja na jezuitskem filozofskem študiju in ljubljanskem liceju, ko so predavanja študentom, ki so se poleg svojega osnovnega poklica nameravali ukvarjati tudi s kmetijstvom, posredovala osnovna kmetijska znanja. V nadaljevanju Tatjana Dekleva predstavi začetke modernega študija biotehniških znanosti, ki segajo v leto 1947, ko je bila v okviru ljubljanske univerze ustanovljena Agronomska fakulteta, ki je že v istem letu sprejela prve študente. Potrebe po visoko kvalificiranih strokovnih kadrih so bile velike, možnosti za študij na fakultetah v Zagrebu in Beogradu, kjer so Slovenci pridobivali kmetijska znanja pred vojno, pa majhne, saj sta bili obe fakulteti po letu 1945 zelo zasedeni. Po ustanovitvi njenega gozdarskega oddelka sledimo razvoju Agronomske in gozdarske fakultete (1949–1953), ki je po reorganizaciji ljubljanske univerze v letu 1950 dobila status samostojne

fakultete. V letu 1953, ko je bil ustanovljen še veterinarski oddelek, se je fakulteta preimenovala v Fakulteto za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo (1953–1961). Po priključitvi oddelka za biologijo, katerega začetki segajo v leto 1919, se je leta 1961 oblikovala Biotehniška fakulteta, ki se je v naslednjih letih z ustanavljanjem novih oddelkov intenzivno razvijala. Razvoj je v letu 1990 pripeljal do izločitve veterinarskega oddelka in njegovo oblikovanje v samostojno fakulteto.

Razstavljeno je arhivsko gradivo, ki ga v svojih fondih in fototečni zbirki hranita univerzitetni arhiv in muzej, razstavno gradivo pa so prispevali tudi dekanat Biotehniške fakultete in njeni oddelki ter študentje prvih generacij agronomov, gozdarjev in veterinarjev.

Ob razstavi je izšel razstavni katalog, v katerem je predgovor napisal dekan Biotehniške fakultete prof. dr. Janez Hribar, uvod pa dr. Jože Ciperle, vodja Zgodovinskega arhiva in muzeja Univerze v Ljubljani. Osrednja članka pa sta izpod peresa avtorjev razstave. Jože Ciperle bralca v prispevku z naslovom "Ljubljanski predmoderni visokošolski študij biotehniške (kmetijstva) v 18. in 19. stoletju popelje v dobo, ko so se v evropskem prostoru pojavile prve univerzitetne stolice za kmetijstvo. V avstrijski monarhiji je prvo kmetijsko (ekonomsko) stolicco dobila leta 1752 dunajska terezijanska akademija, leta 1766 je bila ustanovljena na univerzi v Pragi, leta 1771 pa se omenja tudi profesura v Linzu. Ljubljana je bila tedaj še daleč od svoje univerze. Leta 1771 je cesarica Marija Terezija ugodila predlogu "Družbe za poljedelstvo in koristne

Razstava "Biotehniška fakulteta skozi čas in prostor" v prostorih Univerze v Ljubljani (fototeka ZAMU).

umetnosti", poznejše Kranjske kmetijske družbe, da se ustanovi javna teoretična in praktična učna stolica za poljedelstvo na ljubljanskem jezuitskem visokošolskem študiju. Predavanja so se uradno začela 28. februarja 1776, zaradi nezanimanja študentov pa je bila 23. decembra 1780 ljubljanska kmetijska stolica ukinjena. Ob prehodu iz 18. v 19. stoletje sta kmetijstvo in kmetijska znanost v srednji Evropi doživela velike spremembe. V avstrijski monarhiji je država povečala število učnih stolic za kmetijstvo na univerzah in na filozofskih študijih licejskih višješolskih ustanov. V letu 1815 je od dvorne komisije na Dunaju prišlo obvestilo, da je vladar odobril ustanovitev kmetijske stolice na filozofskem študiju ljubljanskega liceja. Praktična znanja iz poljedelstva je bilo v praksi spet moč pridobivati od decembra 1816, ko je začel predavati dr. Karl Werner. Po reformi visokega šolstva v Avstriji v letu 1848/49 je bil z ukinjenih licejev prenesen pouk kmetijstva na višje gimnazije. Po skoraj stoletnem premoru od ukinitve ljubljanskih kmetijskih predavanj in skoraj 30 let po ustanovitvi univerze v Ljubljani je bila v letu 1947 ustanovljena Agronomska fakulteta.

V prispevku Tatjane Dekleva z naslovom "Bio-

tehniška fakulteta skozi čas in prostor" je prikazan razvoj ljubljanskega univerzitetnega študija biotehniških ved od skromnih začetkov do moderne Biotehniške fakultete. Opisane so pobude in priprave za ustanovitev Agronomske fakultete, zasedba učnih mest, prvi učni načrt in nastanitev fakultete sprva v prostorih kasnejšega Kmetijskega znanstvenega zavoda, v Alojzijevešču in od leta 1951 v lastni stavbi na Krekovem trgu. Fakulteta, ki je bila nenehno v prostorski stiski, si je prizadevala zgraditi fakultetno središče, v katerem bi bili vsi oddelki in bi imelo tudi poskusno posestvo. Ob koncu petdesetih let je bila potrjena lokacija biotehniškega središča pod Rožnikom, v bližini Živalskega vrta, kjer so postopoma gradili paviljone za oddelke, dokler se ni kot zadnji preselil Oddelek za biologijo, katerega prostori so bili uradno odprti v letu 1993. V Biotehniškem središču, na izbrani lokaciji pod Rožnikom, danes deluje šest od njenih sedmih oddelkov.

Razstavo, ki je odprta do konca novembra 2008, je oblikovala Jerneja Muhič, razstavni katalog pa Željka Habl.

Tatjana Dekleva